

PRO SOS – uudenlaista sosiaalityötä yhdessä rakentamassa

Hankesuunnitelma ajalle
1.8.2016-31.12.2018

SISÄLLYS

JOHDANTO	3
1. HANKKEEN TAUSTOITUS.....	3
1.1 Sosiaalihuollon kansallinen tilanne.....	3
1.2 Keskeinen lainsäädäntö ja käsitteistö.....	5
1.3 Hankealueen ja -toimijoiden kuvaus.....	7
2. KOHDERYHMÄ JA TAVOITTEET	8
3. TOIMENPITEET JA TULOKSET.....	10
3.1 Kehitetään toimivat yhteistyörakenteet Kelan ja sosiaalihuollon välille	10
3.2 Vakiinnutetaan käyttöön sosiaalialan asiakkaiden ja työntekijöiden yhteiskehittämisen malleja.....	11
3.3 Kehitetään hyviä käytäntöjä monitoimijaiseen palvelutarpeen arviointiin ja sosiaalityön roolin roolin selkiyttämiseen integroiduissa palveluissa	12
3.4 Monipuolistetaan aikuissosiaalityön palveluvalikkoa	13
4. TOTEUTUKSEN AIKATAULU	14
5. HANKKEEN ORGANISOINTI, JOHTAMINEN JA ARVIOINTI.....	15
6. BUDJETTIEHDOTUS	19
7. OSAHANKKEIDEN YHTEYSHENKILÖT	19

JOHDANTO

Sosiaalihuolto ja sosiaalityö ovat suurten muutosten edessä ja keskellä. Maakunta- ja sote-uudistus, perustoimeentulotuen Kela-siirto sekä vuosi sitten voimaan tullut sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ovat keskeisiä muutostekijöitä. Hanke keskittyy sosiaalityön laajalaiseen kehittämiseen ja sen tukea tarvitsevien henkilöiden hyvinvoinnin ja osallisuuden systemaattiseen ja pitkäjänteiseen edistämiseen kunnissa ja tulevaisuudessa maakunnissa sekä erilaisissa yhteistyöverkostoissa.

Rakenteellinen sosiaalityö ja sen mukainen sosiaalinen raportointi ovat tärkeitä keinoja vankentaa ymmärrystä ihmisten tarpeista, niihin vastaamisen haasteista ja tarvittavista muutoksista. Hankkeessa kokeillaan ja mallinnetaan uusia sosiaalityön muotoja ja menetelmiä sosiaalialan työntekijöiden, muiden ammattilaisten ja toimijoiden (esimerkiksi järjestöjen ja vapaaehtoistyön) sekä tukea tarvitsevien asiakkaiden yhteistyönä. Hanketoiminnot on suunniteltu siten, että ne tukevat kuntatoimijoita vahvistamaan sosiaalihuoltolain toimeenpanoa sekä valmistautumista palvelurakenteissa ja toimintamalleissa tapahtuviin muutoksiin. Integroitujen, matalan kynnyksen tuen ja palvelun muotojen kehittäminen on osa tätä työtä.

PRO SOS -hanke edistää sote-uudistusta ja tukee sosiaalihuoltolain vaikuttavaa, tehokasta ja innovatiivista toimeenpanoa. Hankekunnissa otetaan käyttöön eri alueiden hyviä käytäntöjä ja vaikuttavia työmuotoja levitetään laajasti. Tuloksia voidaan hyödyntää myös valtakunnallisesti. Yhteistyötä tehdään muiden ESR- sekä esim. hallituksen kärkihankkeiden kanssa.

Päätoteuttajana toimii ja hanketta hallinnoi Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy. Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA, joka on hallinnollisesti organisoitunut Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy:n yhteyteen johtaa ja koordinoi sosiaalialan osaamiskeskusten verkoston yhteistyössä suunnittelemaa PRO SOS -hanketta. Lisäksi hankkeeseen osallistuu kuusi muuta sosiaalialan osaamiskeskusta, 95 kuntaa, Suomen kuntaliitto ja Jyväskylän yliopisto/Kokkolan yliopistokeskus Chydenius.

PRO SOS -hankkeen kokonaisbudjetti on 2,4 miljoonaa euroa ja rahoitusta kehittämistoiminnoille haetaan Euroopan sosiaalirahastosta ajalle 1.8.2016-31.12.2018.

1. HANKKEEN TAUSTOITUS

1.1 Sosiaalihuollon kansallinen tilanne

Suomessa on käynnistynyt historiallisen suuri uudistus, jossa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirretään kunnilta maakunnille. Uudistukseen sisältyvä valinnanvapauden laajentaminen muuttaa etenkin sosiaalipalvelujen osalta palvelujen järjestämistä, tuottamista, palveluprosesseja sekä sosiaalityön viranomaistyön luonnetta. Muutokset sosiaalipalveluissa saavat aikaan monenlaisia vaikutuksia, yhtäältä ne vaikuttavat asiakkaisiin ja kansalaisiin kasvattaen tai kaventaen sosiaalisia eroja. Toisaalta muutokset vaikuttavat työntekijöihin, joiden työolot, työn tekemisen puitteet ja organisointi sekä asiakaskunta voivat muuttua siten, että työskentelyolosuhteet naisille, miehille, vähemmistöille voivat muuttua.

Lähtötilanne eri puolilla Suomea vaihtelee, mutta PRO SOS -hankkeen kaikilla toiminta-alueilla toteutus kytketään myös sote-uudistukseen, etenkin vuonna 2018. Maakuntien on suunniteltu aloittavan toimintansa vuoden 2019 alussa. Näin ollen vuosina 2017–2018 py-

ritään vahvistamaan sote-integraation kannalta keskeisiä palvelukokonaisuuksia ja -ketjuja sekä mallintamaan niitä maakunnallisiksi palveluverkoiksi. Henkilöstön työnkuvat ja sijoittuminen maakuntaan järjestetään tämän mukaisesti. Sote-uudistus kohdentuu etenkin naiseen työntekijöinä.

Sosiaalihuoltolain (130/2014) käyttöönotto on edennyt hitaasti, koska muutokset ovat olleet vaativia. Samanaikaisesti tehty lastensuojelulain muutokset ovat vaatineet kunnilta harkintaa sen suhteen, kuinka sosiaalityö organisoidaan suhteessa sosiaalihuoltolain mukaiseen lapsiperhetyöhön ja lastensuojeluun. Aikuisten sosiaalipalveluissa haasteina ovat olleet työttömyyden hoitoon liittyvät vastuun laajennukset ja TE-hallintoon kohdistuvat muutokset sekä toimeentulotuen aikarajoissa pysyminen.

Sosiaalihuoltolaki painottaa entistä enemmän asiakkaiden vahvaa osallisuutta. Lain tarkoituksena on edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun. Lain tarkoituksena on myös turvata laadukkaat sosiaalipalvelut kaikille kansalaisille yhdenvertaisin perustein ja siten, että ne tuottavat tasa-arvoa. Lisäksi laki ohjaa moniammatilliseen yhteistyöhön.

Asiakkaiden osallistumismahdollisuuksien lisääminen ja palvelujen vahvistaminen moniammatillisena yhteistyönä vaativat ponnisteluja. Asiakkaat eivät ole aiemmin pystyneet riittävällä tavalla osallistumaan itseään koskevien tukitoimien suunnitteluun. Sosiaalihuoltolaki takaa asiakkaalle vahvan roolin palvelutarpeen arvioinnissa ja palvelujen toteutuksessa. Asiakkaat ovat erilaisia, ja heidän kykynsä, halunsa ja mahdollisuutensa osallistua omien asiakkuuksien ja palveluidensa määrittelyyn riippuvat osin heidän sukupuolestaan, iästään, kielitaidostaan, koulutuksestaan, aiemmista palvelukokemuksistaan jne. Moniammatilliset palvelutarpeen arvoinnit eivät ole vielä juurtuneet sosiaalihuoltoon. Lisäksi läheisten ja kolmannen sektorin toimijoiden osallistumismahdollisuuksien vahvistaminen asiakkaiden tukemisessa vaatii uutta työtettä sosiaalityöhön. Muutokset asettavat myös koulutuksellisia tarpeita kulttuuristen muutostarpeiden ohella.

Erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden sosiaalityön prosessi on hankealueella vielä osin jäsentymätön ja tulevan sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteen näkökulmasta epäyhtenäinen.

Asiakkaiden osallistuminen ja kokemustiedon merkitys palvelujen kehittämiseksi on tunnustettu ja tunnustettu laajasti. Asiakkaiden osallistumiselle on luotu monenlaisia väyliä, kuten asiakasraateja ja -foorumeja, kokemusasiantuntijatoimintaa, palautekyselyjä ja keskustelupalstoja, mutta ne eivät ole vielä juurtuneet sosiaalityöhön. Nämä ovat avoimia vaikuttamisen väyliä ja niihin osallistuminen edellyttää asiakkaalta aktiivisuutta. Sosiaalityössä tarvitaan myös sellaisia asiakaslähtöisiä työtapoja, joiden kautta asiakas on mukana toiminnassa ilman osallistamista korostavaa orientaatiota. Heikoimmassa asemassa olevilla tai erityistä tukea tarvitsevilla ei välttämättä ole voimavaroja osallistua tarjotuille foorumeille, vaikka heillä olisikin kokemusta palvelujen toimimattomuudesta ja kehittämisideoita.

Sote-uudistuksen käynnistymisen ja uuden sosiaalihuoltolain toimeenpanon lisäksi sosiaalipalveluissa on tapahtumassa niin ikään historiallinen uudistus, kun perustoimeentulotuen myöntäminen ja maksaminen siirtyvät kunnilta Kelan järjestämisvastuulle. Uudistuksen toivotaan vapauttavan sosiaalityöntekijät tekemään sosiaalityötä asiakkaiden kanssa. Nykyisellään toimeentulotukipäätösten valmistelu määräajassa on aiheuttanut työpaineita ja työtä on kohdennettu erityisesti tästä tehtävästä suoriutumiseen. Sosiaalityön ja -ohjauksen toimintakäytäntöjen kehittäminen on jouduttu jättämään liian pieneen rooliin, mutta nyt on uudistamisen aika.

Avoimia kysymyksiä on paljon. Miten asiakkaat tulevaisuudessa ohjautuvat sosiaalityöhön, kun perinteinen ”portti sosiaalihuoltoon” siirtyy Kelaan? Miten etenkin ne asiakkaat, joiden voimavarat ovat heikot ja jotka eivät omin avuin selviä hyvinvointinsa turvaamisesta, ohjataan Kelasta sosiaalityöhön? Miten muissa yhteiskunnallisissa palveluissa tunnistetaan asiakkaan tai potilaan heikko taloudellinen tilanne, puutteelliset voimavarat tai tarve sosiaalityöhön?

Perustoimeentulotuen Kela-siirron toteutuessa on määriteltävä uudelleen sosiaalipalvelujen taloudellisen tuen ja ohjauksen sisältöjä. Keskeistä tässä on Kelan ja sosiaalityöntekijöiden välinen yhteistyö. Henkilöstörakennetta on arvioitava uudelleen, sillä työn sisällön muutos on iso. Muutos mahdollistaa valtakunnallisesti yhdenmukaiset toimintatavat ja palvelut, joiden tulee olla maakunnallisesti sovellettavissa ja levitettävissä ja jotka parhaimmillaan lisäävät alueellista tasa-arvoa. Sosiaalityössä syntyy näin mahdollisuus palata asiakaskeskeiseen työskentelyorientaatioon, jossa ammattilaisilla on mahdollisuus kohdata aidosti asiakas ja suunnitella tämän kanssa yksilöllisiin tarpeisiin ja tavoitteisiin vastaavat palvelut.

Jotta palveluja voidaan kehittää ja lakimuutosten vaikutuksia arvioida, tarvitaan systemaattisesti kerättävää tietoa ja jatkuvaa arviointia. Nykyiset mittarit ja kansalliset indikaattorit vaativat uutta tarkastelua. Sosiaalihuoltolaki antaa entistä paremmat mahdollisuudet sosiaalipalvelujen monitasoiseen tietojen raportointiin. Tiedontarpeita on paljon ja ne ovat erilaisia. Sote-uudistuksessa tarvitaan etenkin kustannuksia, palveluja, asiakasmääriä ja henkilöstöä koskevia tietoja. Asiakastyössä ollaan kiinnostuneita erityisesti määrällisistä ja laadullisista tiedoista, jotka ilmentävät asiakastyön vaikuttavuutta suhteessa palveluresursseihin sekä yksilöivät ammatillisia työotteita. Yksilöytyvä työote vaatii tuekseen tietoa ja osaamista niistä seikoista, jotka voivat lisätä syrjäytymistä perinteisten haasteiden kuten työttömyyden lisäksi. Kokemustiedon kerääminen ja aito hyödyntäminen ovat uutta. Rakenteellinen sosiaalityö (SHL 1301/2014, 7 §) edellyttää suunnitelmallisuutta sekä tiedon tuottamisen rakenteiden ja tapojen kehittämistä. Lain mukaan rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittymisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi.

1.2 Keskeinen lainsäädäntö ja käsitteistö

PRO SOS -hankkeen keskeinen käsitteistö on määritelty sosiaalihuoltolaissa (1301/2014), lastensuojelulaissa (417/2007), sekä laissa vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987). Lainsäädännön mukaiset käsitteet on koottu tähän suunnitelmaan, jotta hanketoimijoiden ja -arvioijien olisi vaivatonta suhteuttaa niitä kolmannessa luvussa esiteltäviin kehittämiskokonaisuuksiin.

Sosiaalityöllä ”tarkoitetaan asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaava sosiaalisen tuen ja palvelujen kokonaisuus, sovitaan se yhteen muiden toimijoiden tarjoaman tuen kanssa sekä ohjataan ja seurataan sen toteutumista ja vaikuttavuutta. Sosiaalityö on luonteeltaan muutosta tukevaa työtä, jonka tavoitteena on yhdessä yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen kanssa lieventää elämäntilanteen vaikeuksia, vahvistaa yksilöiden ja perheiden omia toimintaedellytyksiä ja osallisuutta sekä edistää yhteisöjen sosiaalista eheyttä” (SHL 1301/2014, 15 §).

Sosiaaliohjauksella ”tarkoitetaan yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen neuvontaa, ohjausta ja tukea palvelujen käytössä sekä yhteistyötä eri tukimuotojen yhteensovittamisessa. Ta-

voitteena on yksilöiden ja perheiden hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen vahvistamalla elämänhallintaa ja toimintakykyä” (SHL 1301/2014, 16 §).

”Rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittymisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi” (SHL 1301/2014, 7 §).

Asiakkaalla viitataan sosiaalihuoltoon hakevaan, käyttävään tai tahdostaan riippumatta sen kohteena olevaan henkilöön (SHL 1301/2014, 3).

Erityistä tukea tarvitsevan henkilön tai asiakkaan on vaikea ”hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveyspalveluja kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden, päihteiden ongelmakäytön, usean yhtäaikaisen tuen tarpeen tai muun vastaavan syyn vuoksi ja jonka tuen tarve ei liity korkeaan ikään siten kuin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2012), jäljempänä vanhuspalvelulaki, 3 §:ssä säädetään” (SHL 1301/2014, 3 §).

Erityistä tukea tarvitsevan lapsen ”kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai joka itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään tai joka on erityisen tuen tarpeessa 3 kohdassa mainituista syistä” (SHL 1301/2014, 3 §).

Vammaisella henkilöllä on ”vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista” (Laki vammaisuuden perustella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987, 2 §).

”Palvelutarpeen arviointi ” tehdään asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen omaisensa ja läheisensä sekä muiden toimijoiden kanssa. Arviointia tehtäessä asiakkaalle on selvitettävä hänen yleis- ja erityislainsäädäntöön perustuvat oikeutensa ja velvollisuutensa sekä erilaiset vaihtoehdot palvelujen toteuttamisessa ja niiden vaikutukset samoin kuin muut seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Selvitys on annettava siten, että asiakas riittävästi ymmärtää sen sisällön ja merkityksen. Arviointia tehtäessä on kunnioitettava asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja otettava huomioon hänen toiveensa, mielipiteensä ja yksilölliset tarpeensa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä lasten ja nuorten sekä erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden itsemääräämisoikeuden kunnioittamiseen. Ikääntyneen väestön palvelutarpeen selvitystä tehtäessä on lisäksi noudatettava, mitä vanhuspalvelulaissa säädetään. Lastensuojelutarpeen selvittämisestä palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä säädetään lastensuojelulaissa.” (SHL 1301/2014, 36 §.)

”Palvelutarpeen selvittämisen perusteella arvioidaan, onko henkilöllä tuen tarvetta. Jos henkilö tarvitsee tukea, arvioidaan, onko tuen tarve luonteeltaan tilapäistä, toistuvaa tai pitkäaikaista. Palvelutarpeen arviointi sisältää: 1) yhteenvedon asiakkaan tilanteesta sekä sosiaalipalvelujen ja erityisen tuen tarpeesta; 2) sosiaalihuollon ammattihenkilön johtopäätökset asiakkuuden edellytyksistä; 3) asiakkaan mielipiteen ja näkemyksen palvelutarpeestaan, ellei palvelutarpeen arvioimiseen yhteistyössä asiakkaan kanssa ole ilmeistä estettä; 4) asiakkaan ja sosiaalihuollon ammattihenkilön arvion 42 §:n mukaisen omatyöntekijän tarpeesta.” (SHL 1301/2014, 37 §.)

Monialaista yhteistyötä säännellään seuraavasti (SHL 1301/2014, 41 §): ”Palvelutarpeen arvioimiseksi, päätösten tekemiseksi ja sosiaalihuollon toteuttamiseksi toimenpiteestä vastaavan sosiaalihuollon viranomaisen on huolehdittava siitä, että käytettävissä on henkilön yksilöllisiin tarpeisiin nähden riittävästi asiantuntemusta ja osaamista. Jos henkilön tarpeiden arviointi ja niihin vastaaminen edellyttävät sosiaalitoimen tai muiden viranomaisten palveluja tai tukitoimia, on näiden tahojen osallistuttava toimenpiteestä vastaavan työnteki-

jän pyynnöstä henkilön palvelutarpeen arvioinnin tekemiseen ja asiakassuunnitelman laatimiseen.”

Omatyöntekijä nimetään sosiaalihuollon asiakkaalle, jos hänelle ei ole ”jo nimetty muu palveluista vastaava työntekijä tai nimeäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta. // Omatyöntekijänä toimivan henkilön tehtävänä on asiakkaan tarpeiden ja edun mukaisesti edistää 38 §:n 2 ja 3 momentin toteuttamista sekä toimia tarvittaessa muissa tässä laissa säädetyissä tehtävissä. Erityistä tukea tarvitsevaa lasta koskevaa sosiaalihuoltoa toteutettaessa lapsen omatyöntekijän tai muun lapsen sosiaalipalveluista vastaavan työntekijän tulee tavata lapsi asiakassuunnitelmaan tarkemmin kirjattavalla tavalla riittävän usein henkilökohtaisesti.” (SHL 1301/2014, 42 §.)

Läheisverkostoa kartoitettaessa selvitetään, ”miten omaiset tai muut asiakkaalle läheiset henkilöt osallistuvat asiakkaan tukemiseen. Läheisverkoston kartoittaminen toteutetaan palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä tai tarvittaessa muulloin asiakkuuden aikana. Kartoittamisen voi tehdä ilman asiakkaan suostumusta vain, jos: 1) asiakas on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään ja turvallisuudestaan ja tieto on välttämätön palvelutarpeen selvittämiseksi; tai 2) tieto on tarpeen lapsen edun vuoksi. Kartoittamisen yhteydessä selvitetään tarvittaessa omaisten ja läheisten mahdollinen tuen tarve.” (SHL 1301/2014, 43 §.)

”Asiakassuunnitelma sisältää asiakkaan palvelutarpeen edellyttämässä laajuudessa: 1) asiakkaan arvion ja ammatillisen arvion tuen tarpeesta; 2) asiakkaan arvion ja ammatillisen arvion tarvittavista palveluista ja toimenpiteistä; 3) omatyöntekijän tai muun asiakkaan palveluista vastaavan työntekijän arvio asiakkaan terveyden tai kehityksen kannalta välttämättömistä sosiaalipalveluista sekä niiden alkamisajankohdasta ja kestosta; 4) tiedot siitä kuinka usein asiakas ja omatyöntekijä tai muu asiakkaan palveluista vastaava työntekijä tulevat tapaamaan; 5) asiakkaan ja työntekijän arvion asiakkaan vahvuuksista ja voimavaroista; 6) asiakkaan ja työntekijän yhdessä asettamat tavoitteet, joihin sosiaalihuollon avulla pyritään; 7) arvion asiakkuuden kestosta; 8) tiedot eri alojen yhteistyötahoista, jotka osallistuvat asiakkaan tarpeisiin vastaamiseen ja vastuiden jakautuminen niiden kesken; 9) suunnitelman toteutumisen seuranta, tavoitteiden saavuttamista ja tarpeiden uudelleen arviointia koskevat tiedot. Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa. Suunnitelman sisältö on sovittava yhteen henkilön tarvitsemien muiden hallinnonalojen palvelujen ja tukitoimien kanssa.” (SHL 1301/2014, 39 §.)

”Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. (30.12.2014/1302) Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.” (Lastensuojelulaki 417/2007, 3 §.)

”Kunnan on huolehdittava siitä, että *vammaisille tarkoitetut palvelut ja tukitoimet* järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaisina kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. // (P)alveluja ja tukitoimia järjestettäessä on otettava huomioon asiakkaan yksilöllinen avun tarve.” (Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista (380/1987, 1-3 §.)

1.3 Hankealueen ja -toimijoiden kuvaus

PRO SOS -hanke toteutetaan 95 kuntaa, jotka on organisoitu sosiaalialan osaamiskeskusten aluejaon mukaisiin osahankkeisiin.

Vasson alueelta hankkeeseen osallistuvat seuraavat Varsinais-Suomen 11 kuntaa/kuntayhtymää: Perusturvakuntayhtymä Akseli (Masku, Mynämäki, Nousiainen), Kaarina, Laitila, Lieto, Loimaa, Naantali, Parainen, Raisio-Rusko, Salo, Turku ja Uusikaupunki.

Soccan alueelta hankkeeseen osallistuvat seuraavat pääkaupunkiseudun kolme kuntaa: Helsinki, Espoo ja Vantaa.

Socomin alueelta hankkeeseen osallistuvat seuraavat Kymenlaakson ja Etelä-Karjalan neljä kuntaa/kuntayhtymää: Kotka, Kouvola, Hamina, Eksote (Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti, Savitaipale, Taipalsaari ja Imatra).

Verson alueelta hankkeeseen osallistuvat seuraavat neljä kuntaa/kuntayhtymää: Lahti, Heinola, peruspalvelukeskus Oiva (Hollola, Kärkölä, Asikkala, Padasjoki) ja peruspalvelukeskus Aava -liikelaitos (Orimattila, Pukkila, Myrskylä, Iitti, Hartola, Sysmä, Nastola).

Pikassoksen alueelta hankkeeseen osallistuvat seuraavat Kanta-Hämeen, Pirkanmaan ja Satakunnan 17 kuntaa: Tampere, Lempäälä, Nokia, Pirkkala, Vesilahti, Ylöjärvi, Sastamala, Parkano, Kihniö, Punkalaidun, Riihimäki, Orivesi, Hämeenkyrö, Kangasala, Huittinen, Pälkäne ja Ikaalinen.

KOSKEN alueelta hankkeeseen osallistuvat seuraavat Keski-Suomen 14 kuntaa/kuntayhtymää: Jyväskylä, Perusturvaliikelaitos Saarikka (Saarijärvi, Kannonkoski, Kivijärvi, Kyyjärvi, Karstula), Kinnula, Pihtipudas, Viitasaari, Hankasalmi, Toivakka, Joutsa, Laukaa, Luhanka, Äänekoski, Jämsä, Kuhmoinen ja Uurainen. Lisäksi hankekumppanina toimii lastensuojelupalveluja tuottava Ankkurin Huoltamo Oy.

SONet BOTNIAn alueelta hankkeeseen osallistuvat seuraavat Etelä-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Pohjanmaan kahdensa kuntaa/kuntayhtymää: Kuntayhtymä Kaksineuvoinen (Kauhava, Lappajärvi, Evijärvi), Suupohjan liikelaitoskuntayhtymä (Kauhajoki, Teuva, Isojoki, Karijoki), Ilmajoki, Pietarsaari, Kokkola ja Kruunupyy, Peruspalveluliikelaitos Jyväskylä (Halsua, Kannus Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli) ja Vaasa¹. Myös Jyväskylän yliopiston Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen osahanke toimii edellä mainituissa kunnissa.

Kuntaliitto toimii hankkeen yhteistyökumppanina uudenlaisen monialaisen yhteistyön ja sosiaalityön menetelmällisen kehittämisen eteenpäin viemisessä erityisesti perustoimeentulotuen Kela-siirtoon liittyvissä kehittämiskokonaisuuksissa ja maakunnallisessa yhteistyössä. Kuntaliitto tarjoaa hankekonsortion käyttöön omat yhteistyöverkostonsa, kunta-Kela -yhteistyössä syntyneet luovutettavissa olevat materiaalit ja vapaaehtoisten kuntien kanssa tehdyt prosessimallinnukset sekä asiantuntijatuen niiden eteenpäin kehittämiseksi. Kuntaliitto toimii lisäksi hankejohtajan kanssa läheisessä yhteistyössä verkostoitumisen ja kehittämistyön koordinaation tukena. Kuntaliitto osallistuu myös hankkeen projekti- ja ohjausryhmätyöskentelyyn.

2. KOHDERYHMÄ JA TAVOITTEET

PRO SOS -hankkeen kohderyhmä muodostuu seuraavista sosiaalihuollon asiakkaista:

- sosiaalityötä ja sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamista sekä integroituja palveluja tarvitsevat asiakkaat
- kaikkein heikommassa asemassa olevat ja erityistä tukea tarvitsevat asiakkaat.

¹Keski-Pohjanmaalla aloittaa vuoden 2017 alussa uusi maakunnallinen sosiaali- ja terveyspalvelukuntayhtymä, johon siirtyvät Kokkolan, Kruunupyyn ja Jytan sote-palvelut integroituina erikoissairaanhoidon palvelujen kanssa.

- tukea ja ohjausta taloudellisissa asioissa tarvitsevat asiakkaat.

Yhtenä kohderyhmänä ovat nuoret, joilla huono-osaisuus kasautuu, kun nuori alkaa pudota pois yhteiskunnan normaalitoiminnoista: koulutuksesta, työelämästä, hyvinvointipalveluista ja demokraattisesta päätöksenteosta. Yli 30 000 nuorta ei hae työpaikkaa eikä siten näy työnhakutilastoissa. Syrjäytyneistä nuorista lähes neljännes on maahanmuuttajataustaisia ja yli 60 prosenttia on miehiä. Työelämän ulkopuolelle jääneiden nuorten kohdalla sosiaalinen kuntoutuminen on edellytyksenä sille, että muiden, esimerkiksi työllistymiseen kohdistuvien toimenpiteiden vaikutukset olisivat kestäviä. Kyseessä on siten asiakasryhmä, jonka tuen tarpeet ovat moninaiset. Tässä tarvitaan vahvaa yhteistyötä monialaisen toimijaverkoston kanssa.

Muita tärkeitä kohderyhmiä ovat pitkäaikaistyöttömät, tulottomat ja muut työelämästä syrjäytyneet, joiden kanssa tehtävää sosiaalityötä ja muita tarvittavia tukimuotoja ja -verkostoja ryhdytään systemaattisesti kehittämään. Heillä saattaa olla psyykkisiä oireita tai sairauksia, päihderiippuvuuksia, pitkäaikaissairauksia ja hyvin usein pienituloisuutta tai jopa köyhyyttä. Sotien jälkeen syntyneet ns. määrän sukupolven miehet ovat päihdeasiainnissa suuri asiakasryhmä ja naisten päihdeiden kulutus on lisääntynyt. Asiakkaiden toiminta- ja työkyvyn arviointi ja suunnitelmallinen sosiaalityö ovat keskeisiä kehittämiskohteita.

Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaita on yli 300 000 ja eniten maksuhäiriöisiä, yli 10 prosenttia, on ikäluokassa 25-29-vuotiaat. Toimeentulotuensaajista valtaosa on yksin asuvia, joista enemmistönä ovat miehet. Yksin eläminen ei sinällään johda syrjäytymiseen tai eristäytymiseen, mutta jos se yhdistyy –erityisesti miehillä – työttömyyteen ja heikkoon sosiaaliseen tukeen, se saattaa johtaa myös sosiaaliseen eristäytymiseen. Suurimmat yksin asuvien ryhmät ovat yli 75-vuotiaat naiset ja keski-ikäiset 35–54-vuotiaat miehet.

Hankkeen tavoitteena on selkeyttää ja vankistaa sosiaalityön asemaa sote-uudistuksessa sekä varmistaa vahva asiakaslähtöinen ja vaikuttava sosiaalityö sosiaalihuoltolain hengen mukaisesti, perustoimeentulotuen Kela-siirron tuomat muutokset huomioiden ja työtä innovatiivisesti kehittäen. Tämä edellyttää tietoa asukkaiden muuntuvista tarpeista, huomioiden sukupuoli, asuinpaikka ja muut sosiaaliset määreet, sekä uusia keinoja vastata tarpeisiin vahvan monitoimijaisen yhteistyön ja sekä lähi- että digipalvelujen kehittämisen avulla.

Hankkeen osatavoitteina on:

- 1) luoda uusia ja vaikuttavia toimintamalleja ja -käytäntöjä sosiaalityöhön osana sote-uudistusta sekä perustoimeentulotuen Kela-siirron toimeenpanoa.
- 2) edistää paikallisiin ja maakunnallisiin tarpeisiin räätälöidyn ja alueellisissa yhteistyöverkostoissa vahvasti vaikuttavan sosiaalityön kehittämistä ja näkymistä sote-uudistuksessa ja päätöksenteossa.
- 3) edistää sosiaalityön orientaatiomuutosta suorite- ja järjestelmäkeskeisestä kohti asiakkaan vahvaa osallisuutta ja yhteistä työskentelyä, huomioiden asiakkaiden taustatekijät kuten ikä ja sukupuoli.
- 4) vahvistaa erilaisten toiminnallisten lähestymistapojen ja ryhmätoimintojen sekä yhteistyöverkostojen tavoitteellista hyödyntämistä sosiaalityössä.
- 5) luoda hyvät toimintamallit jatkuvalla asiakaspalautteen arvioinnille.

Osatavoitteiden saavuttaminen edellyttää sisällöllisesti ja maantieteellisesti laajaa kehittämistoimintaa. Erityisen tärkeässä roolissa PRO SOS -hankkeessa ovat ne sosiaalityön asiakkaat, työntekijät ja lähiesimiehet, jotka osallistuvat sitoutuneesti pilottikokeiluihin. Jotta tuloksia voidaan arvioida ja parhaimpia kokeiluja vakiinnuttaa sosiaalityön toimintaympäristöihin, tulokset kootaan ja raportoidaan koko hankealueelta mahdollisimman yhtenäisin menetelmin (katso Liite 1. PRO SOS -hankkeen raportointisuunnitelma).

3. TOIMENPITEET JA TULOKSET

Sosiaalityötä kehitetään sekä rakenteista että ihmisten arjesta käsin, molemmat näkökulmat on otettava tasavertaisesti uudistusten lähtökohdaksi. Koska sosiaalityön sisäisiä rakenteita uudistetaan samanaikaisesti kuin maakunnallisia sote-rakenteita muodostetaan, hanketoimijoiden on tehtävä yhteistyötä maakunnallisten sote-johtajien ja muiden keskeisten paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa. On erityisen tärkeää nostaa esiin sosiaalityön rooli ja mahdollisuudet sosiaalisen hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäjänä sekä kunnissa että maakunnissa. Tässä rakenteellisen sosiaalityön viitoittamien paikallisten ja alueellisten toimintakäytäntöjen ja -verkostojen kehittäminen on avainasemassa.

Sosiaalityön uusien toimintamuotojen kehittäminen tapahtuu kuntalaisten ja sosiaalityön ammattilaisten kesken, yhteistyössä laajan toimintaverkoston kanssa. Asiakkaan rooli muutosprosessinsa suurimpana edistäjänä korostuu yhteiskehittämisessä. Tulevaisuudessa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusisältöjen odotetaan muuntuvan sen mukaan, miten sosiaalihuollon asiakkaana olevan elämänkulku ja olosuhteet kehittyvät. Suorite- ja järjestelmäkeskeisestä orientaatiosta pyritään kohti rakenteellista ja asiakkaan yksilöllisiä tarpeita vastaavaa sosiaalityötä.

Hankkeen toimenpiteet tähtäävät siihen, että sosiaalityö ja -ohjaus löytävät uudet roolinsa ja paikkansa yhteiskunnan rakennemuutoksessa. Yhteiskehittämisen periaate tarkoittaa, että asiakkaat osallistuvat hankkeen toimintaan erilaisin, osahankesuunnitelmissa yksilöidyn tavoin. Asiakkaiden osallistumisessa ja osallisuudessa on tärkeä huomioida heidän kykynsä ja mahdollisuutensa toimia kanssakehittäjinä, sekä kiinnittää erityistä huomiota tasa-arvoon, esimerkiksi siten, että myös suomen kieltä heikommin osaaville luodaan tilaa ja mahdollisuuksia osallistua. Tiedetään myös, että naiset suhtautuvat hieman miehiä myönteisemmin hyvinvointipalveluihin, jolloin heidän mukaan saaminen kehittämistyöhön voi olla helpompaa kuin miesten. Varsinkin kuin suuri osa sosiaalialan työntekijöistä on naisia. Näin ollen on tehtävä työtä sen eteen, että myös miesasiakkaita saadaan mukaan kehittämiseen. Nuoret, alle 24-vuotiaat, suhtautuvat sosiaalipalveluihin kriittisemmin kuin 65-vuotiaat ja sitä vanhemmat. Hankkeessa pyritään ottamaan kaikki ikäryhmät mukaan kehittämiseen. Toimenpiteet kohdentuvat rakennemuutoksen läpiviemiseen, tarvittavaan orientaatiomuutokseen sekä sosiaalityön uusien palvelumuotojen tai toimintamallien kehittämiseen.

Kehittämistyö käynnistyy kaikkia tehtäviä ja pilottikokeiluja koskevilla alkutilan kartoituksilla, jotka toteutetaan yhtenäisin menetelmin koko hankealueella. Kartoitustuloksista laaditaan marraskuuhun 2016 mennessä kuvaukset, joita hanketoimijat käyttävät apunaan tehtävien ja pilottikokeilujen toteutuksessa. Kartoituksessa ja hankkeen muissa tuotoksissa huomioidaan sukupuolivaikutukset ja tulokset eritellään sukupuolen mukaan silloin, kun se on mahdollista anonymiteettiä menettämättä. Näistä kuvauksista koostetaan myös hankkeen ensimmäinen tuotos, jota hyödynnetään paitsi käynnistysvaiheen ponnahdusallustana myös päätösaiheen arviointialustana hankevaikutuksia evaluoitaessa.

Seuraavaksi esitellään toimenpiteet ja taustoitetaan ne.

3.1 Kehitetään toimivat yhteistyörakenteet Kelan ja sosiaalihuollon välille

Perustoimeentulotuen Kela-siirtoon liittyy useita kaikkein heikoimmassa asemassa olevien asiakkaiden palvelujen saantiin liittyviä haasteita. Kelan ja sosiaalihuollon ammattilaisten on varmistuttava siitä, että muutoksen jälkeenkin asiakkaat löytävät ja saavat tarvitsemansa sosiaalipalvelut ja -etuudet. Osa sosiaalihuollon asiakkaista saattaa jäädä vaille tarvit-

semiaan palveluja, mikäli ohjauskäytännöt eivät ole sujuvat niin Kelan ja sosiaalitoimen kuin muidenkin sosiaali- ja terveysalan toimijoiden välillä. Ellei tuen tarvitsijoiden ja saajien taustoja ja tilanteita huomioida kokonaisvaltaisesti voivat heidän ongelmansa pitkittyä ja syventyä.

Ratkaisevia kysymyksiä viimesijaisen toimeentuloturvan varmistamisessa ovat kiireellisen tuen tarpeen arviointi, perusosan alentaminen ja sitä koskevan suunnitelman tekeminen sekä rajanveto perustoimeentulotuen, ehkäisevän ja täydentävän toimeentulotuen välillä. Nämä eivät ole teknisiä kysymyksiä, vaan vaativat vuoropuhelua ja yhteisten toimintatapojen luomista. Asiakasohjaus on luotava kuntien ja Kelan välille. Lisäksi ehkäisevää ja täydentävää toimeentulotukea on kehitettävä suunnitelmallisen muutossosiaalityön välineinä.

Toimeentuloturvan rakenteellinen uudistus edellyttää muutoksia myös sosiaalialan henkilöstörakenteeseen sekä uudistuvien sosiaalityön toimintatapojen ja palvelujen resursointiin. Hankkeella pyritään tukemaan resurssien onnistunutta kohdentumista ja palvelujen vaikuttavuuden lisääntymistä sosiaalihuoltolain edellyttämällä tavalla.

Kuntaliitto on hyvissä ajoin käynnistänyt perustoimeentulotuen Kela-siirron valmistelun. Se on tukenut muutoksen läpiviemistä kokoamalla kuntatoimijoiden kehittäjäverkoston sekä ennakoitunut ja suunnitellut käytännön toimenpiteitä yhdessä Kelan kanssa. Kuntaliiton kuntaverkosto on mallintanut prosesseja ja koonnut kysymyksiä ratkaistavaksi. Tämä kehitystyö pohjustaa PRO SOS -hanketta luoden sille yhtenäisen tarkastelukehikon ja tuoden ratkaisuvaihtoehtoja myös paikalliseen ja maakunnalliseen kehittämistyöhön.

Pro SOS -hanke tuottaa paikallistason tietoa valtakunnalliseen uudistustyöhön ja kokeiluillaan vahvistaa perustoimeentulotuen Kela-siirtoon liittyviä ohjautumis- ja asiakasprosesseja paikallisesti. Yhteisiä kysymyksiä ratkotaan samoista lähtökohdista ja riittävän yhtenäisin perustein. Päämääränä on saavuttaa kansallisesti yhdenmukaiset, mutta paikallisesti sovellettavissa olevat rakenteet ja toimintatavat, jotka luovat perustan yhteistyölle myös hankkeen jälkeen lisäten näin alueellista tasa-arvoa.

Tulokset:

- On luotu toimivat yhteistyökäytännöt Kelan ja kuntien/maakuntien välille, jotta sosiaalityön ja erityisen tuen tarpeessa olevat ihmiset saavutetaan ja että heille on tarjolla tarpeenmukaista, räätälöityä tukea.
- On juurrutettu maakunnallisia verkostoja ja niiden toimintaa tukevia rakenteita, joita voidaan hyödyntää hankkeen jälkeen yhteistyön syventämisessä.
- On selkiytetty tarvittavien sosiaalipalvelujen sekä taloudellisen tuen tarkoitusta ja sisältöä, erityisesti ehkäisevää ja täydentävää toimeentulotukea on kehitetty suunnitelmallisen muutossosiaalityön välineinä.
- On tuotettu materiaaleja ja tehty mallinnuksia sekä levitetty niitä kaikkien kuntien käyttöön.
- On otettu käyttöön sähköisiä välineitä, jotka sujuvoittavat yhteistyötä toimeentulotuen haku- ja käsittelyprosesseissa sekä monialaisessa palvelutarpeen arvioinnissa. Sähköisten välineiden kehittämisessä huomioidaan myös ne ryhmät, joille sähköisten välineiden käyttö on haastavaa.

3.2 Vakiinnutetaan käyttöön sosiaalihuollon asiakkaiden ja työntekijöiden yhteiskehittämisen malleja

PRO SOS -hankkeen keskeisenä päämääränä on edistää sosiaalihuollon asiakkaiden ja työntekijöiden suunnitelmallista yhteiskehittämistä. Suomessa sosiaalipalvelujen yhteiske-

hittämisen kulttuuri on nuori, sillä maanlaajuisesti tarkasteltuna harvat sosiaalialan toimijat ovat omaksuneet sen tiiviiksi osaksi asiakas- ja kehittämistyötä. Hankkeessa yhteiskehittämisen eri tapoja kokeillaan asiakastyön arjessa samalla, kun toteutetaan muita kehittämistoimenpiteitä.

Säännöllisesti kokoontuvat asiakasraadit ja kokemusasiantuntijatoiminta ovat jo yleistymässä hankealueella. Sen sijaan meiltä puuttuvat tavat ennakoida asiakkaiden tarpeita sekä palvelujen muutosvaateita. Sosiaalityö ja -ohjaus sisältävät yksilöjä koskevaa muutostyötä ja yhteiskunnallista vaikuttamistyötä. Jos pystymme olemaan askeleen edellä nykyhetkeä, asiakkaiden tarpeisiin voidaan reagoida entistä paremmin. Tässä avainasemassa ovat asiakkaat. Jotta sosiaalityö ylittää yhteiskunnallisiin tavoitteisiinsa, tarvitaan myös pop up -tyyppisiä areenoja ja keinoja, joiden kautta asiakkaat voivat arvioida nykytilaa sekä tuottaa ja välittää tietoa uudistustarpeista ja kehittämisideoista.

Hankkeessa pilotoidaan ensisijaisesti seuraavia yhteiskehittämisen malleja: asiakasneuvonpitoa, sosiaalityön yhteiskehittäjyyttä, vertaisryhmä- ja kokemusohjaajatoimintaa, kehittämiskumppanuutta sekä pop up -raateja ja -kokoontumisia.

Hankkeen kohderyhmässä, heikoimmassa asemassa olevat ja paljon tukea tarvitsevat asiakkaat, on suhteellisen paljon yksinasuvia miehiä, joilla voi olla puutteita toimeentulon lisäksi myös terveydessä, asumisessa ja elämänlaadussa. Kun omassa elämässä on paljon haasteita, voi motivaatio palvelujen kehittämiseen olla heikko. Toisaalta, kehittämiseen osallistuminen voi myös tuottaa uudenlaista merkitystä sekä onnistumisen ja arvostuksen tunnetta. Esimerkiksi toimeentulotuen asiakkaiden taloudellinen tilanne edistyy silloin kun sosiaalityössä käytetään useita menetelmiä rinnakkain. Kehittämistyöhön osallistuminen voi olla yksi näistä menetelmistä.

Sosiaalityön ammattilaiset ovat enimmäkseen naisia ja sosiaalityö voidaan ymmärtää hoivatyönä, joka usein mielletään naisille ominaisena tapana toimia muista huolehtien. Harvat miessosiaalityöntekijät joutuvat usein toimimaan hankalien ja väkivaltaisten asiakkaiden kanssa. Miestyöntekijät saattavat toivoa työhön toiminnallisempia työtapoja ja enemmän ratkaisukeskeisyyttä. On mahdollista, että myös miesasiakkaat toivovat saman tyyppisiä toiminnan tapoja sosiaalityöltä. Hankkeessa huomioidaan se, että kehittämisen menetelmiksi ei valikoida työntekijöiden kannalta kiinnostavimpia keinoja, vaan huomioidaan asiakkaiden moninaisuus, joka voi liittyä sukupuoleen, ikään, ammattiin, seksuaaliseen suuntautumiseen tai muuhun.

Tulokset:

- Asiakkaiden ja ammattilaisten yhteiskehittämisen eri muodot on mallinnettu.
- Sote-palveluissa on otettu käyttöön yhteiskehittäjyyden menetelmiä.
- Yhteiskehittäjyyden mallien avulla koottua tietoa käytetään sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnissa ja käytäntöjen kehittämisessä.

3.3 Kehitetään hyviä käytäntöjä monitoimijaiseen palvelutarpeen arviointiin ja sosiaalityön roolin selkeyttämiseen integroiduissa palveluissa

Erityistä tukea tarvitsevan henkilön voi olla vaikea hakea ja saada tarvitsemiaan sosiaali- ja terveysten palveluja esimerkiksi kognitiivisen tai psyykkisen vamman tai sairauden tai päih-teiden ongelmakäytön vuoksi. Henkilöillä saattaa olla myös useita yhtäaikaista tuen tarpeita. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen tilanteessa kyse on siitä, että kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Lapsi saattaa myös itse käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään.

Tällä hetkellä Suomessa arvioidaan asiakkaiden palvelutarpeita erilaisin käytäntein ja vain harvoin monialaisen asiantuntemuksen turvin. Hankkeessa edistetään sellaisia sosiaalityön arviointimenetelmiä, joiden avulla tunnistetaan nykyistä paremmin kaikkein heikoimassa asemassa olevien henkilöiden sosiaalisen tuen tarpeet. Palvelutarpeen arvioinnin ja toimenpiteiden suunnittelemisen kehittämisessä hankkeessa huomioidaan asiakkaiden moninaisuus.

Lisäksi kokeillaan ja mallinnetaan hyviä käytäntöjä monitoimijaiseen palvelutarpeen arviointiin. Hyvään käytäntöön kuuluu oleellisesti asiakkaan vahva osallistuminen. Myös asiakkaan läheisverkostoa kutsutaan mukaan prosessiin silloin, kun siitä löytyy voimavaroja. Sosiaalihuoltolain mukaan läheisverkoston kartoittaminen tehdään ensisijaisesti palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä. Yleensä erityistä tukea tarvitsevat asiakkaat hyötyvät palvelujen koordinoinnista ja säännöllisistä tapaamisista sosiaalityöntekijän tai sosiaaliohjaajan kanssa. Sosiaalihuoltolaissa säädetään omatyöntekijästä, jonka tehtävänä on asiakkaan tarpeen ja edun mukaisesti edistää palvelujen järjestämistä asiakkaan itsenäisen selviytymisen tueksi. Sosiaalityön näkökulmasta omatyöntekijällä on merkittäviä asiakkaan tukijan, palvelujen kehittäjän ja asiakaskokemustiedon välittäjän rooleja.

Kaikkein heikommassa asemassa olevien asiakkaiden kannalta on hyvin merkityksellistä, että palveluohjauksen eri muotoja kehitetään sosiaalityön muiden toimintamuotojen ohessa. Hankkeessa kehitetään nykyisen omatyöntekijätoiminnan lähtökohdista malli, jolla erityisen tuen tarpeisiin voidaan vastata asiakasryhmästä riippumatta.

Tulokset:

- Erityisen tuen tarpeessa olevien asiakkaiden monialaisen palvelutarpeen arvioinnin malli on kuvattu ja otettu käyttöön yhdenmukaisin toteuttamistavoin sosiaalipalveluissa. monialaisen palvelutarpeen arvioinnin hyviä käytäntöjä on juurrutettu.
- Palveluohjauksen ja sosiaalityön sisältöjä on mallinnettu integroiduissa sote-palveluissa.
- Sosiaalityön rooli integroiduissa palveluissa ja monialaisissa prosesseissa on vahvistunut ja selkeytynyt.

3.4 Monipuolistetaan aikuissosiaalityön palveluvalikkoa

Hankkeessa toteutetaan aikuissosiaalityön uusia työmuotoja ja toimintatapoja kokeilevia lyhytkestoisia kehittämisspilotteja, joihin kutsutaan mukaan kansalaisjärjestöjä ja oppilaitoksia. Osa kehitettävistä sosiaalityön menetelmistä ja työmuodoista on täysin uusia, eikä niitä ole mahdollista kuvata tarkasti etukäteen (esimerkiksi pelien hyödyntäminen nuorten aikuisten sosiaalipalvelujen kehittämisessä). Prosessin kuluessa kokeilujen hyödyllisyydestä tehdään arvioita, joiden perusteella suunnittelua ohjataan kohti tavoitteita. Arvioissa huomioidaan toimijoiden sukupuoli ja ikä.

Uusien menetelmien ja työmuotojen lisäksi hankkeessa otetaan käyttöön ja vahvistetaan sellaisia hyviä käytäntöjä, joita on toistaiseksi sovellettu melko vähän kunnallisessa sosiaalihuollossa. Erityisesti jalkautuvat käytännöt, vertaisryhmätoiminnan eri muodot sekä matalan kynnyksen palvelut ovat kehittämisen kohteina. Samalla selvitetään millaisille asiakasryhmille sopivat minkäkin laiset tavat toimia. Usein oletetaan, että pelillisuus sopii erityisen hyvin poikien ja nuorten miesten kanssa toimiessa. Pelaajabarometri kuitenkin osoittaa, että nuoret naiset ovat erilaisten lautapelien, tietokone- ja konsolipelien pelaajina lähes yhtä aktiivisia kuin nuoret miehet, joten voi olettaa, että pelillisuus sopii toimintatapana niin nuorille naisille kuin miehillekin.

Hankkeessa kehitetään myös menetelmiä, joilla tuetaan vähävaraisten toimintamahdollisuuksia tavoiteltaessa yksilötason taloudellisten valmiuksien kasvua. Käytännössä tämä taloudelliseksi sosiaalityöksi (Financial Social Work) kutsuttu suuntaus yhdistää talousneuvonnan ja -ohjauksen uusien toimintamallien kehittämiseen. Soveltamiskelpoisia toimintamalleja on jo kehitetty työskentelyyn maahanmuuttajien, lapsiperheiden, vanhusten, asunnottomien sekä perheväkivallan uhrien parissa. Erilaisten asiakasryhmien huomioiminen lisää hankkeen tasa-arvovaikuttavuutta. HUS:n sosiaalityössä on kehitteillä kaikille avoin sähköinen opas, jonka käyttöä levitetään hankkeessa.

Aikuissosiaalityön palveluvalikon monipuolistamista kuvataan yksityiskohtaisesti osatoteuttajien suunnitelmissa.

Tulokset:

- On kehitetty ja juurrutettu uusia jalkautuvia sosiaalityön muotoja sekä muita vaikuttavia toimintamalleja ja välineitä. Välineiden kehittämisessä otetaan huomioon tasa-arvo ja sen tavoittelu.
- On parannettu aikuissosiaalityön saatavuutta palvelun käyttäjille matalan kynnyksen sosiaalityötä kehittämällä.
- Vertaisryhmätoiminta ja järjestöyhteistyö ovat vakiintuneet sosiaalityön osaksi.
- On kokeiltu ja kuvattu taloudellisen sosiaalityön erilaisia malleja. Hankkeen päättyessä malleja sovelletaan monipuolisesti hankekunnissa.
- On kokeiltu digitaalisten innovaatioiden käyttömahdollisuuksia. Osa kokeiluista on vakiinnutettu osaksi palveluverkkoa.

4. TOTEUTUKSEN AIKATAULU

Koko hankkeen aikataulu on kirjattu tähän hakemukseen. Pilotteja koskevat tarkat aikataulut ovat osatoteuttajien hakemuslomakkeissa.

Syksy 2016

- henkilöstön rekrytointi pyrkien sukupuolten tasa-arvoon ja hankkeen käynnistämisen
- hankkeen nettisivujen käyttöönotto
- yhteistyön solmiminen valtakunnallisiin yhteistyökumppaneihin
- projektiryhmän ja ohjausryhmän kokoaminen ja ryhmien työn käynnistäminen
- alueellisen työn käynnistäminen ja ensimmäisten koulutusten ja työkokousten järjestäminen kaikissa osahankkeissa
- toteutussuunnitelmien laatiminen ja raportointisuunnitelman tarkentaminen
- arviointisuunnitelman laadinta sekä itsearviointilomakkeen suunnittelu/käyttöönotto

Vuosi 2017

- osahankkeet toteuttavat toimenpiteitään toteuttamissuunnitelmiansa mukaisesti
- projektiryhmä ja ohjausryhmä kokoontuvat säännöllisesti
- alueelliset koulutukset ja työkokoukset jatkuvat, tarvittaessa sparraustyöpajoja
- hankkeen raportointisuunnitelmaa toteutetaan aikataulun mukaisesti

Vuosi 2018

- kehittämistoimien toteuttaminen jatkuu ja viedään päätökseen syksyn 2018 aikana
- kehitettyjen mallien, menetelmien ja tuotteiden (esim. oppaat, palvelumallit, koulutukset) markkinointi ja levittäminen alueellisesti ja valtakunnallisesti

- kehitettyjen toimintamuotojen ja -mallien juurruttaminen
- kootun tiedon raportointi ja vieminen päätöksentekijöiden ja lainsäätäjien käyttöön
- päätökset jatkotoimista hankkeen jälkeen
- loppuseminaari
- loppuarvioinnin toteuttaminen ja raportointi
- hanke päätetään

5. HANKKEEN ORGANISOINTI, JOHTAMINEN JA ARVIOINTI

Päätoteuttajana toimii ja hanketta hallinnoi Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy. Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA, joka on hallinnollisesti organisoitunut Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy:n yhteyteen, johtaa ja koordinoi sosiaalialan osaamiskeskusten verkoston yhteistyössä suunnittelemaa PRO SOS –hanketta sosiaalialan osaamiskeskusten valtakunnallisen verkoston johdon yhteisen sopimuksen mukaisesti. SONet BOTNIA kuuluu päätoteuttajaan.

Em. päätoteuttaja vastaa koko hankkeen koordinoinnista ja taloushallinnosta, hankeviestinnästä (sisäinen ja ulkoinen) ja dokumentoinnista sekä alueellisessa työskentelyssä Etelä-Pohjanmaan hankesisältöjen toteutuksesta. Lisäksi päätoteuttaja vastaa oman osuutensa kirjanpidosta, koordinoinnista ja toteutuksesta sekä dokumentoinnista. Päätoteuttajalla on velvollisuus toimittaa hankkeen viralliset dokumentit EURA-järjestelmästä osatoteuttajille.

Hankejohtaja palkataan SONet BOTNIAan, Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy:hyn. Hän vastaa hankekokonaisuuden sisällöllisestä johtamisesta sekä talouden raportoinnista. Osa-aikaiset erityisasiantuntija ja taloussihteerit työskentelevät Seinäjoen ammattikorkeakoulussa. Rekrytoinneissa ja työryhmien jäsenten valinnoissa tavoitellaan sukupuolten välistä tasa-arvoa, joka alan naisvaltaisuuden vuoksi voi tosin olla haastavaa.

Päätoteuttaja toteuttaa hankkeen usean osatoteuttajan yhteistyöhankkeena tiiviissä yhteistyössä hyödyntäen lakisääteisten sosiaalialan osaamiskeskusten muodostamaa valtakunnallista verkostoa. Osatoteuttajina toimivat osaamiskeskukset kehittävät alueillaan sosiaalityön uusia työmuotoja yhdessä kuntien ja asiakkaidensa kanssa.

Osatoteuttajat vastaavat kukin hankehakemuksen osatoteuttajakohtaisissa liitteissä kuvattujen tavoitteiden, toimenpiteiden ja tulosten kokonaisuudesta. Osatoteuttajat vastaavat kukin oman osuutensa kirjanpidosta, koordinoinnista ja toteutuksesta sekä viestinnän ja toiminnan dokumentoinnista oman kokonaisuutensa kannalta.

Osahankkeita koordinoiviin sosiaalialan osaamiskeskuksiin palkataan hankehenkilöstö, joka vastaa kehittämistehtävien alueellisesta toteutuksesta hankekuntien kanssa. Yksittäisten kuntien kanssa toimitaan pääasiallisesti silloin, kun tehdään pilotointia. Muutoin hanke toteutetaan kuntien yhteiskehittämisen muotoon järjestämällä työpajoja, koulutuksia sekä seminaareja.

Suomen Kuntaliitto ry osallistuu hankkeen osarahojittajana ja yhteistyökumppanina hankkeen suunnitteluun ja toteutukseen. Myönteisen rahoituspäätöksen tultua päätoteuttaja, osatoteuttajat ja Kuntaliitto laativat yhteistyössä hankkeen toteutussuunnitelman.

Osatoteuttajat (alueelliset sosiaalialan osaamiskeskukset)

- ottavat käyttöön mm. Kuntaliiton kehittämiä välineitä, joilla edistetään Kela-siirron hallittua toteuttamista maakunnallisesti yhtenevästi,
- tuottavat paikallistason tietoa ja välittävät sitä eteenpäin valtakunnalliseen Kela-siirron toimeenpanoa tukevaan työhön, jota Kuntaliitto ja Kela tekevät yhteistyössä
- edistävät paikallisesti kokeiluillaan Kela-siirtoon liittyviä asiakas- ja sosiaalityönprosesseja tavoitteena valtakunnallisesti yhdenmukaiset, mutta paikallisesti sovellettavissa olevat yhteistyö- ja toimintatavat
- järjestävät alueellisia työkokouksia ja valtakunnallisia tilaisuuksia, joissa levitetään tietoa valtakunnallisen kehittämistyön sekä hankkeen omien kehittämistoimien tuloksista
- osallistavat asiakkaat kehittämistoimien suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin
- luovat maakunnalliset yhteistyöverkostot
- toimivat linkkinä maakunnallisten yhteistyöverkostojen ja valtakunnallisen Kuntaliiton koordinoiman toimeentulotuki- ja aikuissosiaalityön verkoston välillä sekä osallistuvat valtakunnallisen verkoston toimintaan ja edistävät sen työskentelyä
- varmistavat ja vastaavat yhteistyön toimivuudesta hankkeen eri osatoteuttajien ja osapuolten kanssa sekä yhteistyökumppanien kanssa sekä tekevät yhteistyötä valtakunnallisessa ja alueellisessa kehittämistyössä

Jyväskylän yliopiston Kokkolan yliopistokeskus Chydenius osatoteuttajana toimii asiantuntijaorganisaationa, joka tuo yliopistollisen sosiaalityön tutkimuksen, opetuksen ja kehittämisen osaamista hankkeeseen. Toimenpiteissään se painottaa asiakkaiden osallisuutta ja sosiaalityön kehittämistä kohderyhmän asiakkaiden, ammattihenkilöiden ja tutkijoiden ryhmätapaamisissa. Niiden tavoitteena on löytää uudenlaisia yhteistyön toimintatapoja parantamaan asiakkaiden tarpeiden ja viranomaistoiminnan kohtaamista ja toimivuutta.

Hankepuitteet luovat useille kunnille mahdollisuuden edistää samanaikaisesti uuden sosiaalihuoltolain toimeenpanoa. Hankkeen myötä kunnat saavat käyttöönsä sosiaalityön uusia menetelmiä ja työmuotoja, joihin tutustutaan ja joita kehitetään työpajoissa ja yhteisissä kokeiluissa. Kuntien yhteistyötä tiivistämällä voidaan myös yhtenäistää käytäntöjä, saada ammatillista vertaistukea sekä reflektointitilaisuuksia muutosten toteuttamiseksi. Hankkeeseen valitut kehittämiskohteet ovat tavalla tai toisella työn alla kaikkialla Suomessa. Näin ollen yhteistyö tehostaa lain toimeenpanoa ja antaa hankekunnille yksin uudistamisen sijasta resursseja mallintaa yhdessä toimivia käytäntöjä ja toimintamalleja sekä tukea niiden käyttöönottamista. Esimerkiksi perustoimeentulotuen siirtoa koskevat kehittämistarpeet ja yhteistyökysymykset Kelan kanssa ovat samankaltaisia kunnasta riippumatta.

Hankkeen kaikkia osatoteuttajia koskeva toiminta organisoidaan projektiryhmäksi, joka kokoontuu säännöllisin väliajoin yhteisiin kehittämispäiviin. Projektiryhmää vetää hankejohtaja ja siihen kuuluvat erityisasiantuntija sekä osatoteuttajien hankkeissa työskentelevä projektihenkilöstö. Myös Kuntaliitto osallistuu projektiryhmään.

Projektiryhmä kokoontuu säännöllisesti työpajoihin, joissa hankehenkilöstö saa konsultti-tiötä ja tukea työlleen. Työpajoissa esitellään ja arvioidaan yhdessä osahankkeiden etenemistä (toimenpiteet, tuotokset) ja sovitaan tuotosten levittämisen ja juurruttamisen etenemisestä niin hankealueilla kuin laajemmin valtakunnallisesti (levittämisen osalta). Työpajojen materiaaleja voidaan hyödyntää myös hankkeen arvioinnissa. Kun kyseessä on eri puolilla Suomea toimivat osatoteuttajat, organisoidaan osa hankkeen yhteisestä toiminnas-

ta web castingin ja Skypen avulla. Tämä mahdollistaa sekä hankejohtajalle että erityisasiantuntijalle teemoittaiset kokoukset ja kehittämissessiot. Hanke järjestää myös valtakunnallisia ja maakunnallisia tiedotustilaisuuksia sekä luo yhteydet maakuntien sote-valmisteluun.

Hanketoimijat raportoivat toimenpiteiden tulokset eri kohderyhmille suunnatuin tiivistelmin, diaesityksin, artikkelein, selvityksin ja sähköisin oppain (katso liite 1. PRO SOS -hankkeen raportointisuunnitelma.) Lisäksi aihioista kiinnostuneita tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden edustajia ja opiskelijoita kutsutaan yhteistyöhön, jotta kehittämistoimintoja tarkasteltaisiin mahdollisimman moniulotteisesti ja hankeaineistoja hyödynnettäisiin laaja-alaisesti.

Hankehenkilöstö

Kokoaikainen hankejohtaja:

- johtaa hankkeen sisällöllistä kokonaisuutta vastaten hankkeen etenemisestä sen tavoitteiden, esitettyjen tulosten ja talousarvion mukaisesti
- vastaa hankkeen talouden seurannasta ja maksatushakemusten oikeellisuudesta ja oikea-aikaisuudesta
- vastaa hanketta koskevien päätösten valmistelusta ja esittelystä ohjausryhmälle sekä niiden toimeenpanosta.
- johtaa hankkeen projektiryhmän toimintaa.
- varmistaa ja vastaa yhteistyön toimivuudesta hankkeen eri osatoteuttajien ja osapuolten kanssa.
- tekee yhteistyötä valtakunnallisessa ja alueellisessa kehittämistyössä.
- vastaa hankkeen seurantatietojen keräämisestä, arvioinnista yhteistyössä erityisasiantuntijan kanssa sekä hankkeen kokonaisraportoinnista.
- on päävastuullinen hankkeen tiedottamisessa.
- vastaa yhteistyöstä ESR-ohjelmassa ja sen osaohjelmissa nimettyjen asiantuntijoiden kanssa.
- on tarvittaessa yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriöön ja antaa yhteydenotoissa saadut tiedot hallinnoijalle.
- vastaa sosiaali- ja terveysministeriön viestien ja ohjeistuksen välittämisestä hankkeen osatoteuttajille ja hankkeeseen osallistuville kunnille ja kuntayhtymille.
- päättää merkittävistä hankkeen yhteisistä hankinnoista yhdessä hallinnoijan kanssa noudattaen hankintalakia ja muita hallinnoijan antamia ohjeistuksia.

Osa-aikainen hankesihteeri:

- vastaa hankkeen kokonaisuuden toimisto- ja taloussihteerin tehtävistä.
- hoitaa hankkeen kustannus- ja rahoitusseurantaa.
- huolehtii hankkeen maksatushakemusten laatimisesta ja tietojen keräämisestä maksatushakemuksia varten.
- kerää seurantatiedot seurantalomakkeen täyttöä varten.
- vie tietoja EURA-järjestelmään.
- ohjeistaa hankkeen osatoteuttajia taloushallintoon liittyvissä asioissa yhteistyössä hankejohtajan kanssa rahoittajan ohjeiden mukaisesti.
- hoitaa käytännön järjestelyjä hankkeen yhteisiin tilaisuuksiin, kokouksiin ja työpajoihin (esim. tila- ja tarjoiluvaraukset).
- osallistuu hankkeen talouden raportointiin.
- muut hankejohtajan antamat tehtävät.

Osa-aikainen erityisasiantuntija:

- vastaa erityisasiantuntijana hankkeen kokonaisuuden kannalta keskeisten yhteisten kehittämisprosessien koostamisesta ja mallintamisesta.

- vastaa hankkeen toimenpiteitä koskevista alku- ja lopputilan kartoituksista.
- toimii kehittämistyötä tukevan, asiakas- ja toimijälähtöisen tiedontuotannon organisoinnin ja kehittämisen asiantuntijatukena. Hankkeen kehittämistoimintojen raportoinnista on tehty erillinen suunnitelma (liite 1).
- vastaa hankkeen arviointisuunnitelman tekemisestä ja arvioinnin toteutuksesta yhteistyössä hankejohtajan sekä osatoteuttajien kanssa.
- osallistuu hankkeen raportointiin em. suunnitelman mukaisesti.

Osatoteuttajien alueellisissa hankkeissa toimii hankekoordinaattoreita, hanketyöntekijöitä sekä kokemusasiantuntijoita. Heidän tehtäväkuvansa ilmenevät osahankesuunnitelmista.

Ohjausryhmä

Hankkeelle perustetaan ohjausryhmä, johon kuuluvat hallinnoijatahon edustajien lisäksi rahoittajan, osatoteuttajien ja keskeisten yhteistyökumppanien edustajat.

Lisäksi hankkeelle perustetaan ns. sparrausryhmä, jonka tehtävänä on paitsi sparrata hanketta sisällöllisesti myös varmistaa kytkeä valtakunnalliseen sosiaalityön kehittämiseen SOTE-uudistuksessa ja eri valtakunnallisissa hankkeissa.

Viestintä ja tiedottaminen

Hankkeelle perustetaan kotisivut ja luodaan oma visuaalinen ilme. Hankejohtaja vastaa viestinnästä ja tiedottamisesta, mutta kotisivut mahdollistavat osatoteuttajille aktiivisen roolin viestinnässä. Kaikki käyttävät yhteisiä kotisivuja. Osaamiskeskusten kotisivuille linkitetään ajankohtaista hanketietoa.

Hankkeelle laaditaan tiedotussuunnitelma, jossa kuvataan hankkeen sisäinen tiedottaminen sekä ulkoinen tiedottaminen eri välineitä hyödyntäen (mitä, kenelle, milloin, miten, vastuutahot). Tiedotussuunnitelmassa sovitaan aikataulut ja toimijoiden keskinäiset vastuut. Tiedottamisessa hyödynnetään myös yhteistyökumppanien verkostoja ja tiedotteita. Hanke julkaisee säännöllisin väliajoin sähköistä uutiskirjettä ja hyödyntää sosiaalista mediaa.

Arviointi

Hankkeessa osa-aikaisesti työskentelevän erityisasiantuntijan tehtävänä on arviointisuunnitelman laadinta ja arvioinnin toteuttaminen. Itsearviointia toteutetaan koko hankkeen ajan. Arviointi suunnitellaan toteutettavaksi sekä prosessiarviointina että hankkeen tulosten arviointina.

Kansainvälisesti ja kansallisesti sosiaalityöltä edellytetään koeteltuun tietoon eli näyttöön perustuvia käytäntöjä. Sosiaalityön edellytetään perustuvan tutkittuun tietoon. PRO SOS -hankkeessa toteutetaan aluejaon mukaisesti erilaisia osahankkeita. Osakokonaisuuksien tavoitteena on kokeilla ja tuottaa uusia sosiaalityön muotoja työntekijöiden ja asiakkaiden yhteistyönä. Osahankkeiden arvioinneissa käytetään osallistavan ja yhteiskehittämisen idean mukaisesti monipuolisia ja kunkin osatoteutuksen kontekstiin sopivia arviointitapoja.

Prosessin edetessä hankkeen tavoitteita ja toteutettavia interventioita kehitetään ja muutetaan tiedon ja kokemusten lisääntyessä. Hankkeen kehittyminen ja tulosten saavuttaminen perustuvat hanketoimijoiden ja asiakkaiden kokemuksiin, oppimiseen, itsearviointien tuloksiin sekä hankkeessa tuotettuun tietoon. Näiden tekijöiden mukaan arviointitavat ja menetelmät voivat vaihdella prosessien edetessä.

Osatoteutusten lisäksi hankkeessa ollaan kiinnostuneita formatiivisesti kokonaisuuden toteutumisesta prosessina ja summatiivisesti hankkeessa saavutetuista tuloksista. Hanke-

vaikutusten arvioinnissa käytetään hyväksi hankkeen alkuvaiheessa toteuttavaa alkutilan kartoitusta, jota täydennetään loppuvaiheen kartoituksella. Sekä alku- että loppuvaiheen kartoituksessa huomioidaan sukupuoli-vaikutukset ja tulokset eritellään sukupuolen mukaan silloin, kun se on mahdollista anonymiteettiä menettämättä.

6. BUDJETTIEHDOTUS

Hankkeen kokonaisbudjetti on 2,4 miljoonaa euroa, josta hanketoimijoiden omarahoitussuus on yhteensä 480 000 euroa (20 prosenttia kokonaisbudjetista) ja haettava avustus 1,92 miljoonaa euroa.

7. OSAHANKKEIDEN YHTEYSHENKILÖT

Hankkeen päätoteuttajana ja hallinnoijana toimii Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy. Hankkeen yhteyshenkilönä toimii kehitysjohtaja Arto Rautajoki (arto.rautajoki@seamk.fi). Pohjanmaan maakuntien sosiaalialan osaamiskeskus SONet BOTNIA, joka on hallinnollisesti organisoitunut Seinäjoen Ammattikorkeakoulu Oy:n, koordinoi ja johtaa PRO SOS-uudenlaista sosiaalityötä yhdessä rakentamassa - hanketta.

Hankkeen osatoteuttajia ja yhteyshenkilöitä ovat seuraavat:

sosiaalialan osaamiskeskus Koske: johtaja Raili Haaki raili.haaki@koske.fi.

sosiaalialan osaamiskeskus Verso: johtaja Juha Luomala juha.luomala@phsotey.fi.

sosiaalialan osaamiskeskus Vasso: toimitusjohtaja Tapio Häyhtiö tapio.hayhtio@vasso.fi.

sosiaalialan osaamiskeskus Socom: toimitusjohtaja Leena Kaljunen
leena.kaljunen@socom.fi.

sosiaalialan osaamiskeskus Socca: johtaja Pirjo Marjamäki pirjo.marjamaki@hus.fi.

sosiaalialan osaamiskeskus Pikassos: toimitusjohtaja Kristiina Laiho
kristiina.laiho@pikassos.fi.

Jyväskylän yliopisto, Kokkolan yliopistokeskus Chydenius: professori Aila-Leena Matthies
aila-leena.matthies@chydenius.com.